

Roggestraat 1 - Kerkstraat 2

Doesburg

Introductie

adres: Roggestraat 1 - Kerkstraat 2

plaats: 6981BJ/CM Doesburg

coördinaten: x 202.2885, y 447.650

status: rijksmonument

onderzoek: bouwhistorische verkenning met waardestelling

functie: horeca met appartementen

opdrachtgever: Siebbeles Vastgoed

Voor het huis Roggestraat 1-Kerkstraat 2 in Doesburg worden door de eigenaar plannen voorbereid voor de herindeling van de verdiepingen. Vanwege de beschermde status als rijksmonument is het uitgangspunt om bij de verbouwingsplannen de historische structuur en de daarin te onderscheiden tijdslagen waar mogelijk te behouden en te versterken.

Aan ARCX is gevraagd om een bouwhistorisch onderzoek uit te voeren dat hierin inzicht moet geven.

Aan de hand van de resultaten van het onderzoek kan bepaald worden welke historische waarden bij de veranderingen in het geding zijn en hoeveel ruimte er is voor nieuwe ontwikkelingen.

plan van onderzoek

Het onderzoek was opgebouwd uit een aantal onderdelen. Allereerst werden de aanwezige gegevens in de literatuur en de verschillende archieven geïnventariseerd. In de verschillende digitale beeldbanken zijn historische foto's, afbeeldingen en kadastrale kaarten verzameld. In het Streekarchief Achterhoek en Liemers is het twintigste-eeuwse bouwdoossier geraadpleegd.

Vervolgens is het gebouw op locatie onderzocht, waarbij op grond van zichtbare bouwsporen en in combinatie met de bekende archiefgegevens de belangrijkste ruimtelijke veranderingen gedocumenteerd zijn.

Het onderzoek kende een aantal beperkingen. Vanwege de bewoonde en verhuurde staat van het gebouw waren niet alle vertrekken tijdens het veldwerk toegankelijk. Daarnaast zijn de vloerconstructies maar op een paar plaatsen (gedeeltelijk) in het zicht, zodat het beeld van de aard en opbouw van deze vloeren beperkt moest blijven. Als laatste moet in dit verband het ontbreken van actuele en conforme opmetingsplattegronden genoemd worden. Om toch een goed beeld te krijgen van de huidige situatie zijn op de plattegronden van een opmeting van het huis uit 1976 door Gemeentewerken van de gemeente Doesburg de latere wijzigingen schetsmatig ingetekend en nagelopen. Deze plattegronden zijn daarmee niet bruikbaar als accurate opmeting maar voldoen wel als het gaat om een redelijk actuele weergave van de ruimtelijke verschijningsvorm van het huis. Deze tekeningen zijn onder 'downloads' te raadplegen.

digitale rapportage

Alle onderzoeksgegevens zijn chronologisch geordend en digitaal gepresenteerd in opeenvolgende vensters in een tijdlijn en voorzien van een waardering op www.tijdbeeld.com. De directe link naar de rapportage is: <https://www.tijdbeeld.com/project/roggestraat-1---kerkstraat-2>

Hoewel via de website een PDF-versie van het rapport gegenereerd kan worden, is dit hoofdzakelijk bedoeld als archieffunctie. Tekst en afbeeldingen zijn optimaal te bekijken via bovenstaande link.

beschrijving

Het huis is gebouwd op de oostelijke hoek van de Roggestraat met de Kerkstraat en grenst met de achterzijde aan de Markt. Het huis vormt de noordelijke begrenzing van het bouwblok tussen de Roggestraat en de Markt.

Het huis bestaat uit een voorhuis aan de Roggestraat met een aangebouwd achterhuis waarvan de

achtergevel aan de Markt grenst. De zijgevel van beide bouwdelen staat aan de Kerkstraat. Het huis telt aan de voorzijde drie volledige bouwlagen onder een schilddak en aan de achterzijde twee bouwlagen onder een zadeldak. Beide bouwdelen zijn onderkelderd, de verschillende delen van deze kelder zijn met elkaar verbonden en worden afgesloten met gemetselde gewelven.

Afbeelding 1 van 4

Achtergevel aan de Markt en zijgevel aan de Kerkstraat.

Afbeelding 2 van 4

Voorgevel aan de Roggestraat en zijgevel aan de Kerkstraat.

Afbeelding 3 van 4

Situering van het onderzochte huis op de huidige topografische ondergrond. (Kadaster)

Afbeelding 4 van 4

Vorgevel aan de Roggestraat.

Tijdlijn

Vijftiende en zestiende eeuw

Van het onderzochte huis dateert het voorhuis aan de Roggestraat waarschijnlijk uit de vijftiende of zestiende eeuw. In de tweede helft van de zestiende eeuw werd een achterhuis aangebouwd met aan de Markt een trapgevel, afgedekt met ezelsruggen. In deze periode werd op de zolder van het voorhuis een tussenverdieping gerealiseerd. *(lees verder...)*

Het huis is gelegen nabij het laat-middeleeuwse stadshart, op een prominente plaats aan de kruising van de belangrijkste straten en tegenover het raadhuis en de stadswaag. Het voorhuis aan de Roggestraat vormt het grootste bouwdeel en is waarschijnlijk ook het oudst. Op een achttiende-eeuwse tekening van de Koepoortstraat is de voorgevel van het huis in de achtergrond weergegeven. Deze gevel is opgebouwd uit een hoge begane grond waarin drie hoge kruisvensters opgenomen zijn en heeft in de hoog opgaande geveltop twee rijen vensters; onder zijn drie kleinere vensters waarneembaar, daar boven lijkt centraal een venster aangebracht, geflankeerd door nissen. De gevel wordt bekroond door hoge trappen die wat minder duidelijk getekend zijn. Op de uiteinden van de trappen zouden pinakels gestaan kunnen hebben, maar mogelijk heeft de anonieme tekenaar een bekroning van de schermgevel bedoeld met gekanteelde trappen. De schermgevels van het tegenover liggende Schepenhuis (uit 1455) en de gereconstrueerde top van de waag zijn ook voorzien van pinakels. Dit type gevel, al dan niet voorzien van een geleding met nissen was in de IJsselstreek in de vijftiende eeuw sterk in opkomst.

Afbeelding 1 van 2

Op de voorgrond het Wijnhuis (onderdeel historische stadhuis) gebouwd omstreeks 1400 met een topgevel met gekanteelde trappen. Op de achtergrond de gereconstrueerde schermgevel van De Waag waarvan de trappen van de topgevel voorzien zijn van pinakels.

Afbeelding 2 van 2

Detail van een anonieme gewassen pentekening uit de achttiende eeuw van de Koepoortstraat. Op de achtergrond is de schermgevel van Roggestraat 1 weergegeven met destijds nog een hoge begane grond waarin drie kruisvensters opgenomen waren. (RKD)

vloeren en bouwmuren

De vloer van de zolder zal de hoge begane grond afgesloten hebben, deze vloer zal ongeveer op de plaats van de huidige vloer van de tweede verdieping gelegen hebben. Onduidelijk is of deze vloer nu nog aanwezig is. Nog wel aanwezig is de achtergevel van het oudste deel van het huis, waarvan de top afgesloten wordt met trappen die voorzien zijn van ezelsruggen. Op de begane grond en de verdieping zijn in deze gevel - die nu de scheiding tussen voor- en achterhuis vormt - grote doorbraken gemaakt. Op zolderniveau bleef de gevel voor het grootste deel wel bewaard.

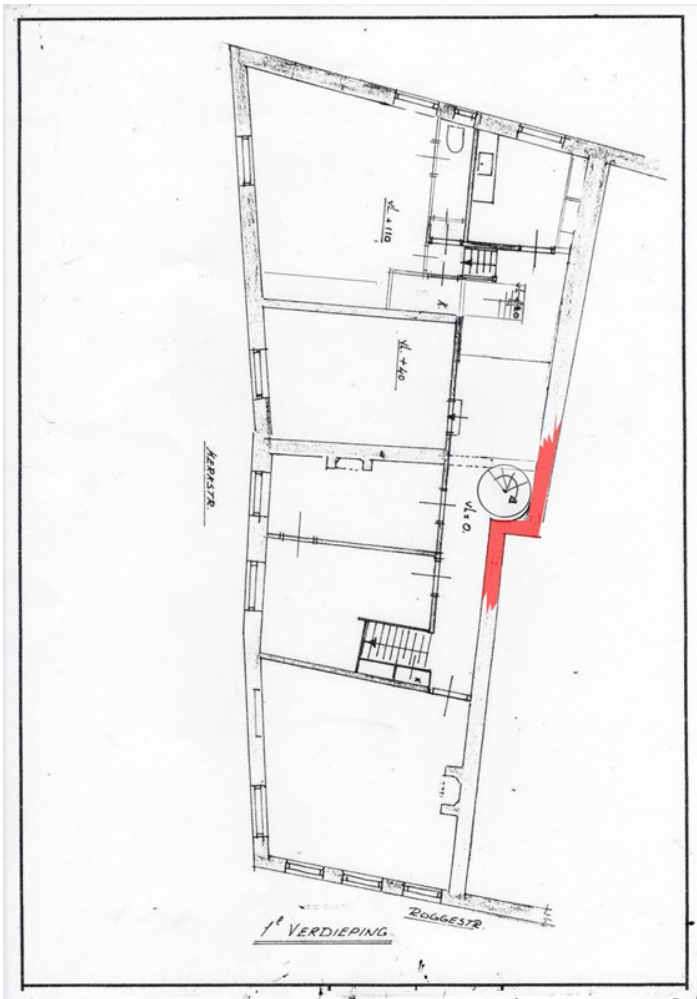
De rechter bouwmuur verspringt over de hele hoogte van het huis een stukje voor de achtergevel naar buiten, het huis wordt daar dus wat breder. Dit soort bajonetvormige verschuivingen in gemeenschappelijke bakstenen scheidingsmuren kunnen tot stand gekomen zijn bij de verstening van de stad vanaf de veertiende eeuw. Houten huizen hadden in de late middeleeuwen eigen dragende wanden, tussen twee huizen werd een smalle strook, een zogenaamde osendrop, vrijgehouden waarin ook het hemelwater afgevoerd kon worden. Bij de vernieuwing van een houten huis door een huis met bakstenen muren moest de nieuwe muur op eigen terrein gezet worden. De buurman mocht daar later wel gebruik van maken. Afhankelijk van de volgorde van het bouwen van bakstenen muren konden deze dus op de rand van het ene, of de rand van het naastgelegen perceel opgetrokken worden en daarbij kon deze dus een stukje verspringen.

Ook de kelder zal nog uit de late middeleeuwen dateren. Het gehele voorhuis is onderkelderd. De kelder is drie gewelfvakken diep wordt afgesloten met vrij onregelmatig vormgegeven kruisgewelven. In het middelste vak heeft de kelder een toegang vanuit de Kerkstraat.

Afbeelding 1 van 5

Ter plaatse van de trap naar de zolder wordt het huis door een verschuiving de rechter bouwmuur een stukje breder. Deze bajonetvormige sprong in de muur verwijst mogelijk naar de versterking van de perceelscheidingen tussen de tot dantoe houten huizen in de dertiende en veertiende eeuw.

Afbeelding 2 van 5

Op de plattegrond van de eerste verdieping is de sprong in de rechter bouwmuur aangegeven. Deze bajonetvormige verschuiving van de muur verwijst mogelijk naar de versterking van de perceelscheidingen tussen de tot dan toe houten huizen in de dertiende en veertiende eeuw.

Afbeelding 3 van 5

De oorspronkelijke trapgevel aan de achterzijde van het voorhuis is afgewerkt met ezelsruggen.

Afbeelding 4 van 5

De vloer van de huidige tussenverdieping is opgebouwd uit omtimmerde balken. Omdat de tussenruimte voor een samengestelde balklaag met moer- en kinderbinten eigenlijk wat te beperkt is, is het onduidelijk of het hier nog de oorspronkelijke laat-middeleeuwse balklaag betreft of een latere modernisering.

Afbeelding 5 van 5

Overzicht van de kelder onder het voorhuis aan de Roggestraat.

zestiende eeuw

In de tweede helft van de zestiende eeuw werd het voorhuis uitgebreid met het huidige achterhuis aan de Markt. Mogelijk was het huis al eerder naar achteren uitgebreid, een kleine kelder met een tongewelf direct achter de voormalige achtergevel wijst daar wellicht op.

De zoldervloer van dit achterhuis kwam wat hoger te liggen dan die van het voorhuis zodat er ruimte kwam voor een tussenverdieping. Deze enkelvoudige zolderbalklaag is in het zicht en is opgebouwd uit licht alternerende eiken balken die evenwijdig aan de achtergevel liggen. De verdiepingsbalklaag is alleen nog aanwezig boven de vertrekken in de hoek van de achtergevel en de zijgevel aan de Kerkstraat en ligt een stukje hoger dan de aansluitende delen van de vloer. Deze vloer is thans niet in het zicht en staat op een bouwtekening uit 1980 enkelvoudig weergegeven. Onder deze hoek ligt een kleine kelder met een gewelf opgebouwd uit vier velden met kruisgewelven, gescheiden door gordelbogen die in het midden steunen op een gemetselde kolom. In het nabije Zutphen zijn een aantal huizen ook voorzien van dit gewelftype. Deze huizen hebben allemaal een zeventiende-eeuwse oorsprong.^[1] Mogelijk was boven deze kelder oorspronkelijk een opkamer die ook de verhoogde aanleg van de verdiepingsvloer zou kunnen verklaren. Van een eventuele opkamer ter plaatse is nu niets meer waarneembaar.

achtergevel

De achtergevel van het achterhuis staat in de rooilijn van de huizen aan de Markt. De bakstenen gevel heeft een top die uitgevoerd is in schoon metselwerk in een zeer onregelmatig verband waarin vrij veel koppen verwerkt zijn, het lijkt er op dat sloopmateriaal verwerkt werd bij de bouw. De trappen zijn voorzien van ezelsruggen en in de hoekoplossing daarvan zijn klezoren verwerkt. De gevel heeft een horizontale geleding in de vorm van geprofileerde waterlijsten. Op zolderniveau zijn nog twee oorspronkelijke dubbele bakstenen luikopeningen aanwezig en in de top bleef een kleine luikopening bewaard.

Op een tweetal historische afbeeldingen, één van voor de oorlog en één uit 1955, is te zien dat de trappen van de gevel destijds nog niet voorzien waren van ezelsruggen. Alleen op de meest linkse trap lijkt nog een stukje van een ezelsrug zichtbaar. Dat roept de vraag op of deze gevel oorspronkelijk ook een dergelijke afsluiting gekend heeft. De opbouw van de gevel, met vlak metselwerk zonder nissen of bogen en met doorlopende geprofileerde bakstenen waterlijsten, lijkt sterk verwant aan talloze vergelijkbare exemplaren uit het begin van de zeventiende eeuw. De trappen van gevels uit deze periode zijn echter meestal voorzien van natuurstenen dekstenen.

Bij het achterhuis van Roggestraat 1-Kerkstraat 2 zou het om een vrij ongebruikelijke overgangsvorm kunnen gaan die dan aan het eind van de zestiende eeuw of omstreeks 1600 gedateerd kan worden. Een dergelijke datering past ook goed bij de enkelvoudige alternerende eiken balklagen en het keldergewelf van dit bouwdeel.

Footnotes

1. [^] [Werkgoep Bouwhistorie Zutphen, Laarstraat 118 \(nr 157\) uit 1680, Barltheze 27 \(nr 106\) uit 1642, Kerkhof 6 \(nr 8\), Broederkerkstraat 4 \(nr 94\) en Lange Hofstraat 8 \(nr 35\) uit XVII. http://82.151.47.180/~historie/zinc/index.html](http://82.151.47.180/~historie/zinc/index.html)

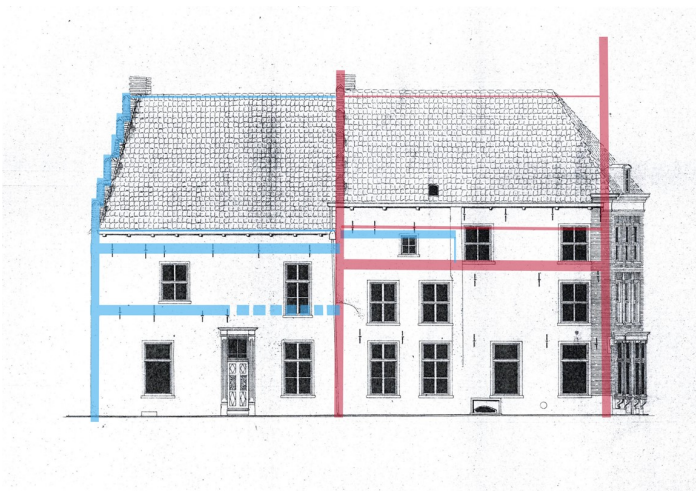
Afbeelding 1 van 4

Eiken enkelvoudige zolderbalklaag van het achterhuis aan de Markt.

Afbeelding 2 van 4

Kelder onder het achterhuis.

Afbeelding 3 van 4

Op een tekening van de zijgevel is in rood en in blauw de opbouw van vloeren en gevels van het huis omstreeks 1600 weergegeven.

Afbeelding 4 van 4

Foto van de achtergevel, waarschijnlijk gemaakt in de jaren '50 van de vorige eeuw. De trapgevel was destijds niet (meer) voorzien van een afdekking met ezelsruggen. Alleen op de laagste trap links is daarvan nog een restant zichtbaar. (beeldbank RCE)

tussenverdieping

Mogelijk omstreeks dezelfde tijd werd aan de achterzijde van het voorhuis een extra tussenverdieping toegevoegd door aan de dakvoet (en aan de bovenzijde van de zolderborstwering) een enkelvoudige alternerende eiken balklaag aan te brengen. Het op deze wijze ontstane lage vertrek bestaat nog steeds en is in de huidige situatie onderdeel van de tweede verdieping die later gerealiseerd werd. Het op deze wijze ontstane vertrek werd later, mogelijk in de zeventiende of achttiende eeuw, aan de voorzijde afgescheiden met een houten wand opgebouwd uit brede verticaal geplaatste (eiken?) delen. De deur werd afgehangen met vlinderscharnieren en mogelijk dateert de bewaard gebleven trap naar het verhoogde deel van de zolder ook nog uit deze tijd.

Afbeelding 1 van 3

Voormalige zoldertrap naast de toegang tot de tussenverdieping.

Afbeelding 2 van 3

De tussenverdieping is aan de voorzijde afgezet met een houten wand.

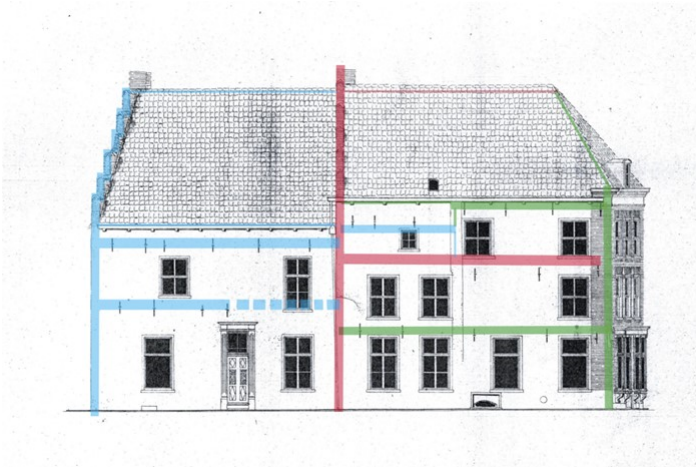
Afbeelding 3 van 3

Enkelvoudige eiken balklaag van de tussenverdieping.

Achttiende eeuw

In de achttiende eeuw werd het voorhuis ingrijpend verbouwd. Door het aanbrengen van extra vloeren werden er twee extra verdiepingen gecreeerd. De laat middeleeuwse voorgevel werd gesloopt en vervangen door een moderne lijstgevel met schuifvensters. *(lees verder...)*

In de (late?) achttiende eeuw vond een ingrijpende verbouwing van met name het voorhuis plaats. Het huis kreeg een geheel nieuwe gevel aan de Roggestraat en door tegelijk de zijgevel een stukje te verhogen kwam er ruimte voor twee extra verdiepingen. Waarschijnlijk werd bij deze bouwcampagne de bestaande zolderbalklaag gehandhaafd en ging deze functioneren als tweede verdiepingvloer. Voor de verdiepingvloer en de nieuwe zoldervloer aan de voorzijde werden nieuwe balklagen gelegd. Aan de achterzijde van het voorhuis bleef de bestaande zoldervloer in de vorm van de omstreeks 1600 toegevoegde tussenvloer bestaan.

Op een tekening van de zijgevel is in rood en in blauw en groen de opbouw van vloeren en gevels van het huis omstreeks 1800 weergegeven.

voorgevel

De voorgevel werd uitgevoerd in schoon metselwerk in kruisverband en werd afgesloten met een eenvoudige omlopende kroonlijst. Ook het gevelmetselwerk liet men om de hoek lopen om het aan te kunnen laten sluiten op de op de grens met het bestaande metselwerk aangebrachte nieuwe schuifvensters op de begane grond, verdieping en tweede verdieping.

De voorgevel kreeg op de verdieping en de tweede verdieping drie schuifvensters. De tussenliggende muurdammen werden vrij smal uitgevoerd, het kozijnhout van de schuifvensters werd fors gedimensioneerd. De begane grond had destijds analoog aan het bovenliggende deel ook een indeling in drieën, met zeer waarschijnlijk centraal een deur geflankeerd door vensters. Bij het later plaatsen van de huidige winkelpui bleven de oorspronkelijke muurdammen van deze indeling bewaard.

Ook de gevelindeling van de zijgevel aan de Kerkstraat en de achtergevel aan de Markt zal bij deze modernisering vernieuwd en/of aangepast zijn. In ieder gevel de kozijnen die voorzien zijn van een versiering in de vorm van een duivejagerprofiel en de kozijnen op de begane grond met aan de buitenzijde een luikspinning zouden nog goed uit de achttiende eeuw kunnen dateren, net zoals het gecombineerde venster/hijsluik in de achtergevel, inclusief de hijsvoorziening. Volgens de redengevende omschrijving in het monumentenregister zou de deuromlijsting met pilasters en hoofdgestel, in 1966 nog voorzien van een gesneden deur en kalf, ook nog uit deze periode dateren. De gesneden deur is nu niet meer aanwezig. De achterliggende trap naar de verdieping maakt met een gedraaide trappaal en het onderste deel dat is voorzien van balusters in de vorm van platte gestileerde vazen een negentiende-eeuwse indruk.

Wat betreft de indeling van de verschillende bouwlagen in deze periode zijn we slecht geïnformeerd; in het interieur bleven geen waarneembare onderdelen bewaard die uit deze periode zouden kunnen dateren. Ook is niet bekend of het huis destijds één gebruiker kende of dat voor- en achterhuis gesplitst waren. Mogelijk werden de verdiepingen gescheiden van de begane grond en de kelder gebruikt en zeker niet uitgeloten kan worden dat er net zoals later destijds al meerdere woningen in het grote huis ondergebracht waren.

Afbeelding 1 van 4

Voorgevel aan de Roggestraat.

Afbeelding 2 van 4

Het metselwerk van de voorgevel is tot aan de waarschijnlijk gelijktijdig gerealiseerde vensters in de zijgevel omgezet.

Afbeelding 3 van 4

De verdiepingstrap is voorzien van balusters in de vorm van platte gestileerde vazen en wordt beëindigd met een gedraaide trappaal.

Afbeelding 4 van 4

De achtergevel aan de Markt werd later op de verdieping en de zolder voorzien van hijsdeuren en een hijsbalk.

Negentiende en twintigste eeuw

Vanaf het eind van de achttiende eeuw was op de begane grond van het huis een winkel gevestigd. Eerst een kruidenier, daarna een winkel in manufacturen en het grootste deel van de vorige eeuw een sigarenmagazijn en een radiozaak. *(Lees verder...)*

Aan het eind van de achttiende eeuw was het hoekhuis Kerkstraat-Roggestraat eigendom van kruidenier en winkelier in ellewaren (stoffen of manufacturen) Arent Hermsen. Na zijn overlijden in 1809 trouwde zijn oudste dochter Hermina nog hetzelfde jaar met de uit Lochem afkomstige Berend Jan Oudenampsen, die de zaak van zijn schoonfamilie overnam. Berend Jan was één van de oprichters van het departement Doesborgh van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen in 1809 en maakte deel uit van het bestuur van de leesbibliotheek.

Oudenampsen stond ook als kaarsenmaker te boek en was ook bekend vanwege zijn pentekenkunst. Hij calligrafeerde en maakte pentekeningen die hij o.a. bij voorintekening probeerde te verkopen. Vanwege 'eene zinneloze vrouw en een aantal onverzorgde kinderen...' tekende het Rijk in 1836 in op 25 exemplaren van zijn 'geboorte en den opstanding van den Zaligmaker'. Zijn persoonlijke omstandigheden waren zeker niet optimaal te noemen. Het gezin kreeg elf kinderen en toen zijn zieke vrouw in 1836 overleed moest hij zijn huis verkopen. In 1854 kwam hij bij een ongeluk om het leven. Hij verkocht sigaren die zijn zoon produceerde en maakte dat jaar een zakenreis naar het noorden van het land. In het Hoofdkanaal onder Tjamsweer bij Appingedam geraakte hij 's avonds te water en verdronk.^[1]

Footnotes

1. [^] <https://oudenampsen.webnode.nl/mens/kunst/berend-jan-h-19/>

'Geboorte en den opstanding van den Zaligmaker' uit 1836 door Berend Jan Oudenampsen. (Rijksmuseum Amsterdam)

radiodistributie

Het huis werd gekocht door David van Londen, winkelier van beroep en gaat omstreeks 1880 over in handen van zijn zoon Willem van Londen die als manufacturier geregistreerd stond. In de jaren '20 van de vorige eeuw komen we Willem van Londen jr. als eigenaar tegen die bij het Kadaster zowel als sigarenwinkelier als exploitant van de radio centrale en later als beambte der PTT bekend was. Van Londen handelde onder de naam DETRO in radio's en was exploitant van een radiodistributienetwerk. Radiodistributie is te vergelijken met een hedendaagse kabelaansluiting. Via een kastje met keuzeschakelaar kon men kiezen uit vier radiostations waarvan de uitzending dan via een eenvoudige luidspreker te beluisteren was. In 1943 werden alle distributienetten door de bezetter ondergebracht bij de PTT. In de jaren '60 ging het bergafwaarts met dit medium en in 1975 werd de radiodistributie definitief opgeheven.

Afbeelding 1 van 4

Waarschijnlijk in de jaren '30 van de vorige eeuw gemaakte foto van het onderzochte huis. Blijkens de gevelreclame is in het achterhuis Radio Centrale 'Detro' gevestigd en is de voorzijde op de begane grond ingericht als sigarenmagazijn. (beeldbank RCE)

Sigarenmagazijn W. v. LONDEN
Roggestraat · DOESBURG · Telef. 95.

St. Nicolaas Cadeaux.
Specialiteit in
SIGAREN en SIGARETTEN,
in kistjes van 10, 25, 50 en 100 stuks.
Luxe doozen. Assortimentkisten.
Groote sorteering TABAKSPIJPEN, enz. enz.
83 52 BELEEFD AANBEVELEND.

Afbeelding 2 van 4

Advertentie uit De Graafschap-bode van 27 november 1925. (Delpher)

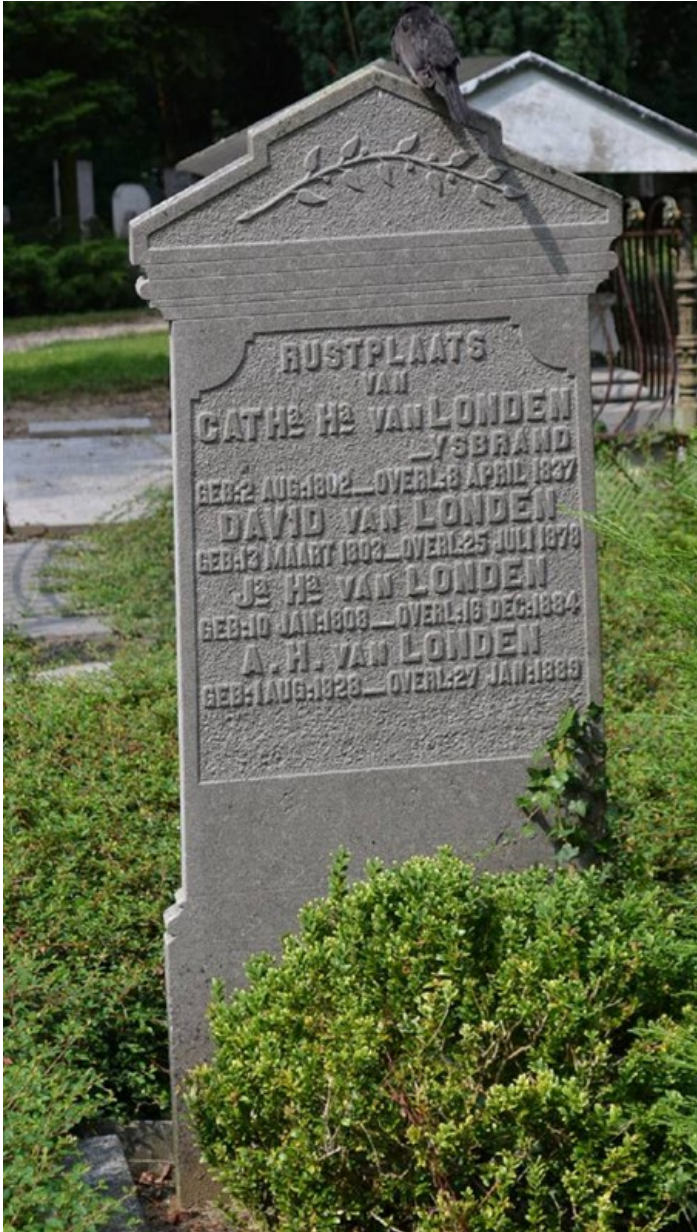
Radio-Centrale
„DETRO”
DOESBURG.

Wilt ge voor geringe kosten
een uitgebreid radio-program-
ma beluisteren, neemt dan
een aansluiting bij de Radio-
Centrale „DETRO”. -

**Aansluitingskosten, Hilversum en Huizen f 10.—,
idem Hilversum, Huizen en een Buitenlandsch
station f 13.75.**

Afbeelding 3 van 4

Advertentie uit de Graafschap-bode van 16 augustus 1933.

Afbeelding 4 van 4

Familiegraf van de familie Van Londen op de Algemene Begraafplaats in Doesburg.

winkelpui

In de negentiende eeuw vond geleidelijk een overgang plaats van handmatige, ambachtelijke arbeid, naar fabrieksmatige en machinale productie. Toenemende welvaart, groei van de bevolking en betere verbindingen leidden tot extra dynamiek in het centrum van Doesburg. In de belangrijkste straten en rond de markt werden in toenemende mate nieuwe winkels geopend. De ambachtsman die een beperkte hoeveelheid, veelal zelf geproduceerde producten aanbood, maakte in deze periode geleidelijk plaats voor de gespecialiseerde winkelier met een uitgebreid assortiment die uit voorraad leverde. Om de koopwaar op een zo aantrekkelijk mogelijke wijze te kunnen presenteren werden op de begane grond nieuwe verkoopruimten ingericht, meestal in combinatie met een representatieve onderpui met grote etalagevensters.

Aanvankelijk werden bestaande vensters in de voorgevel voorzien van uitstalkasten aan de buitenzijde, vanaf omstreeks 1875 werden geheel nieuwe onderpuien ontworpen met brede etalages.

De huidige winkelpui van Roggestraat 1 zal omstreeks 1865 tot stand gekomen zijn. De etalages hebben nog het karakter van individuele uitstalkasten, zij steken een stuk voor het gevelvlak uit en rusten op uitkragende consoles. De beide kasten zijn met een geprofileerde kroonlijst met elkaar verbonden en in de zo ontstane portiek is in het midden de voordeur geplaatst. Mogelijk is deze verbindende lijst een latere toevoeging. Het is zeer ongebruikelijk om op deze wijze uitstalkasten vorm te geven en ook de afwijkend vormgegeven zuiltjes links en rechts van de voordeur zouden hier op kunnen wijzen. De onderpui is zorgvuldig gedetailleerd met gecanneleerde zuilen met kapitelen en in de bovenlichten rijk uitgewerkte gesneden roeden.

De winkel aan de voorzijde was blijkens de gevelreclame in 1955 nog in gebruik als sigarenmagazijn. Op een foto van de voorgevel is te zien dat de exploitant van de winkel destijds H. v.d. Brand was.

Afbeelding 1 van 2

Omstreeks 1865 gerealiseerde winkelpui aan de Roggestraat. De pui is opgebouwd uit twee uitkragende 'winkelkasten' die mogelijk later pas verbonden werden met een geprofileerde kroonlijst.

Afbeelding 2 van 2

Foto van de voorgevel gemaakt in 1963. (beeldbank RCE)

verbouwingen in het begin van de twintigste eeuw

Omstreeks 1900 vond in het huis een verbouwing plaats. De exacte datering en omvang van de werkzaamheden is niet bekend, maar afgaande op de vormgeving van de binnendeuren aan de gang op de verdieping veranderde destijds mogelijk de indeling van de bovenwoning. Zeer waarschijnlijk werd in dezelfde periode ook de gehele kapconstructie van het voorhuis vervangen door de huidige gordingenkap die ondersteund wordt door verbeterde Hollandse kaspanten.

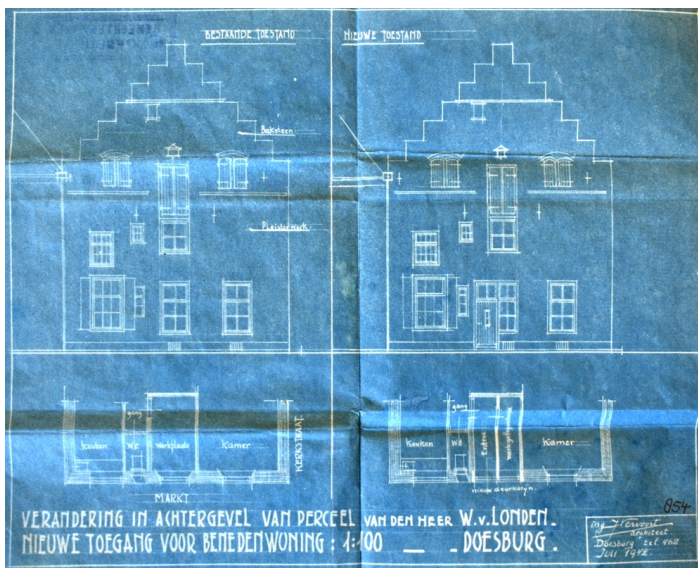
verbouwing 1942

Op zes augustus 1942 kreeg Willem van Londen vergunning voor een kleine verbouwing op de begane grond. Ter plaatse van een venster kwam een deur met zijlicht die toegang gaf tot de woning achter de winkel. De tekening hiervoor werd gemaakt door de Doesburgse architect J. Vervoort. Waarschijnlijk werd de bovenwoning destijds apart verhuurd.

Afbeelding 1 van 4

In 1942 gerealiseerde toegang met zijzicht in de achtergevel.

Afbeelding 2 van 4

Bouwtekening van het veranderen van een venster in de achtergevel in een toegang uit 1942, getekend door de Doesburgse architect J. Vervoort. (Streekarchivariaat De Liemers en Doesburg)

Afbeelding 3 van 4

De keuken op de verdieping is voorzien van een keukenschouw uit de jaren '20 of '30 van de vorige eeuw.

Afbeelding 4 van 4

De binnendeuren op de verdieping zijn voorzien van eenvoudig geprofileerde platstukken die omstreeks 1900 dateren.

Restauratie in 1980

In 1980 vond een restauratie van het exterieur plaats. De bovenverdiepingen werden ingericht voor kamerverhuur en de winkel op de begane grond werd vergroot ten koste van de achterliggende woonvertrekken. *(Lees verder...)*

Carolina Cornelia van Londen verkocht in 1974 het grote huis op de hoek van de Roggestraat aan Geert Cornelis Jozef Merx. De blinde Merx exploiteerde een stukje verder in de Kerkstraat tot ver in de jaren '90 een tabakswinkel. Vanwege de slechte bouwkundige staat van het pand informeerde Merx in 1975 naar de mogelijkheden om het huis te restaureren, maar verder dan de toezegging van de gemeente Doesburg dat Gemeentewerken het pand zou opmeten komt het niet.

Merx verkocht het huis in 1978 aan Hermannus Johannes Adrianus Geereking. Geereking was aanvankelijk alleen van plan om het pand een goede schilderbeurt te geven, maar na het inschakelen van architectenbureau Heineman, Vos ten Broeke uit Velp werd dit plan een jaar later opgeschaald tot een restauratie van de buitenzijde.

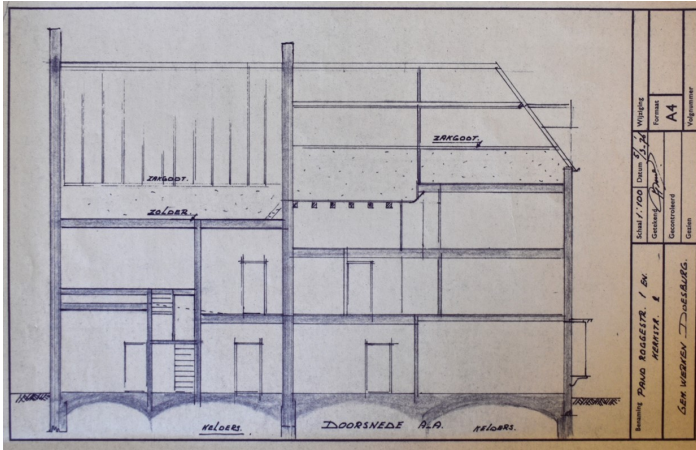
De plannen betroffen het herstel van de trapgevel aan de Markt, herstel van goten, kozijnen en deuren inclusief de winkelpui, het weer aanbrengen van een hoeklantaren, buitenschilderwerk en het beschieten en herstellen van het dak van het achterste gedeelte. Het interieur van de verdiepingen werd ongemoeid gelaten.

De hoeklantaren is uiteindelijk niet geplaatst en van het achterste dak werden ook alle daksporen vervangen. Of de ondersteunende gebinten daarbij ook vernieuwd werden kon bij het recente onderzoek niet vastgesteld worden omdat deze ruimte tijdens het veldwerk niet toegankelijk was.

verbouwing van de winkel

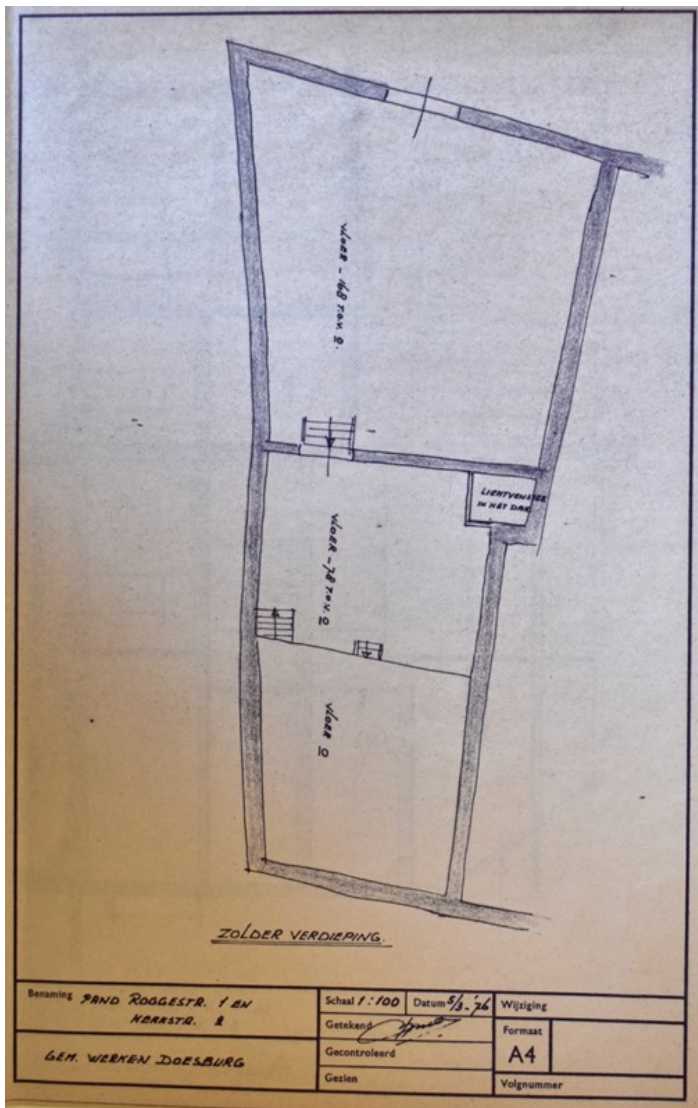
In opdracht van Geereking werd in dezelfde tijd de winkel op de begane grond veranderd. De ruimte werd vrijwel geheel uitgebroken om de winkel te vergroten. In de bestaande verdiepingvloer moesten voor het ondersteunen van bovenliggende muren een aantal stalen balken aangebracht worden en de gehele onderzijde van de vloer kreeg een brandwerende afwerking. De woning achter de winkel kwam daarbij te vervallen en de kelder werd toegankelijk via een nieuwe binnentrap.

Waarschijnlijk werd in deze periode de rest van het huis ingericht voor kamerverhuur, waarbij de bestaande indeling zoveel mogelijk gehandhaafd bleef, maar waarschijnlijk wel het tweede deel van de verdiepingstrap veranderd werd en men de huidige stalen spiltrap naar de zolders realiseerde.

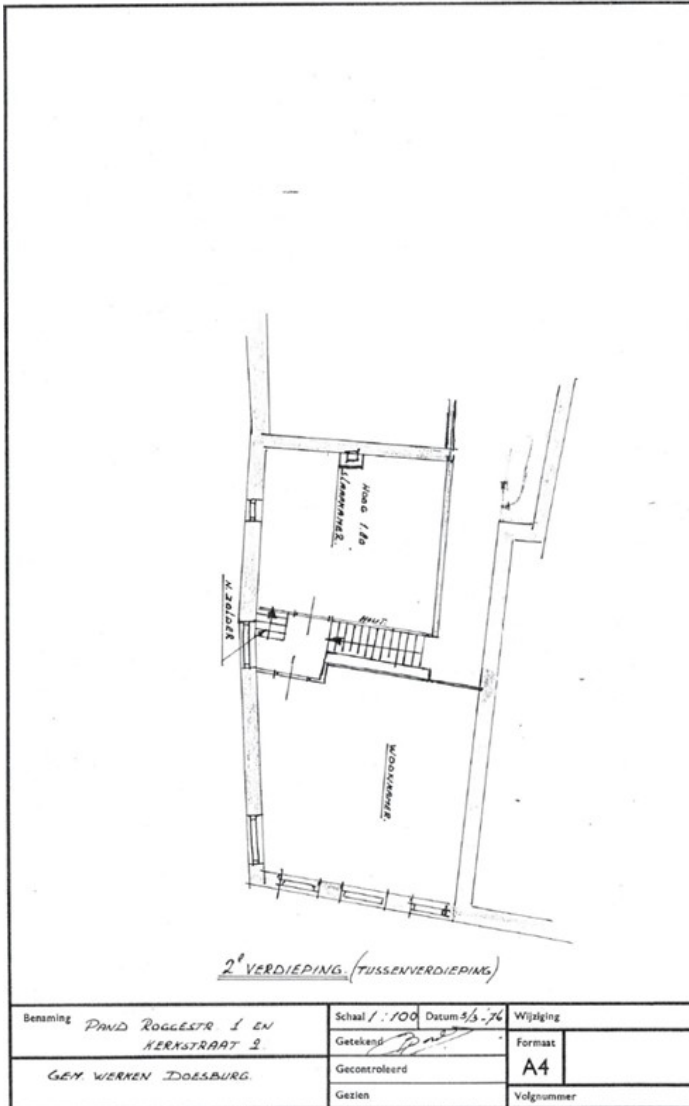
Afbeelding 1 van 13

Doorsnede behorend bij de opmeting van het huis door Gemeente Werken Doesburg uit 1976.
(Streekarchivariaat De Liemers en Doesburg)

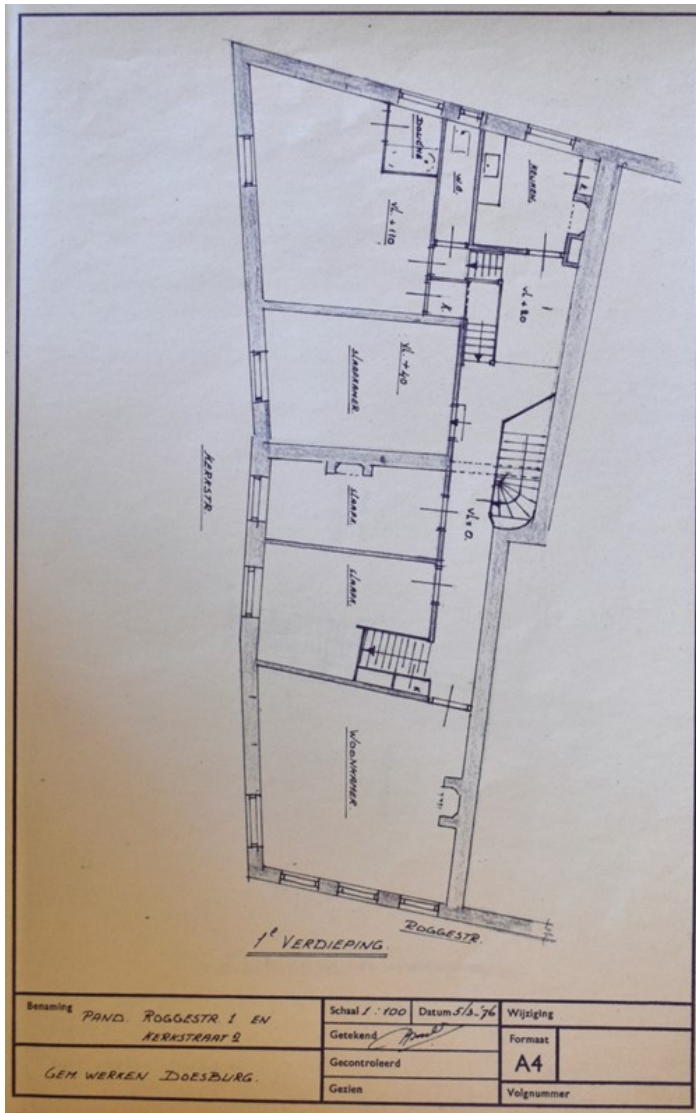
Afbeelding 2 van 13

Zolderplattegrond behorend bij de opmeting van het huis door Gemeente Werken Doesburg uit 1976.
(Streekarchivariaat De Liemers en Doesburg)

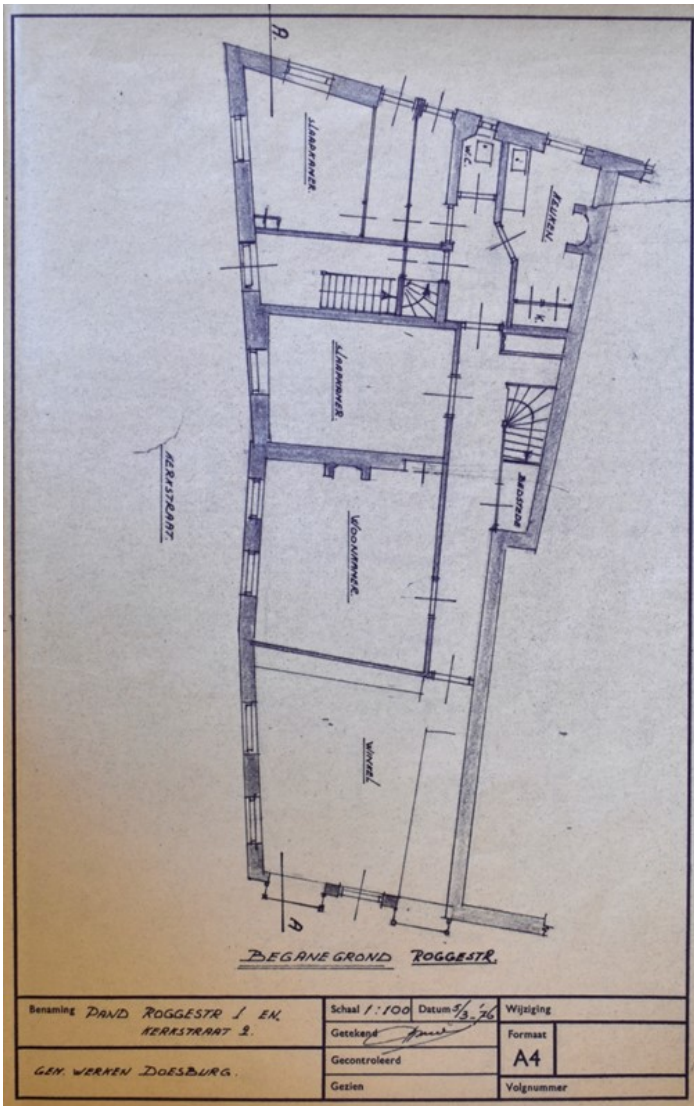
Afbeelding 3 van 13

Plattegrond van de tussenverdieping behorend bij de opmeting van het huis door Gemeente Werken Doesburg uit 1976. (Streekarchivariaat De Liemers en Doesburg)

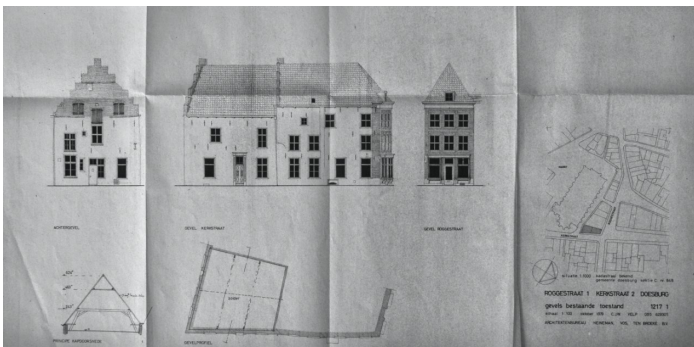
Afbeelding 4 van 13

Plattegrond van de eerste verdieping behorend bij de opmeting van het huis door Gemeente Werken Doesburg uit 1976. (Streekarchivariaat De Liemers en Doesburg)

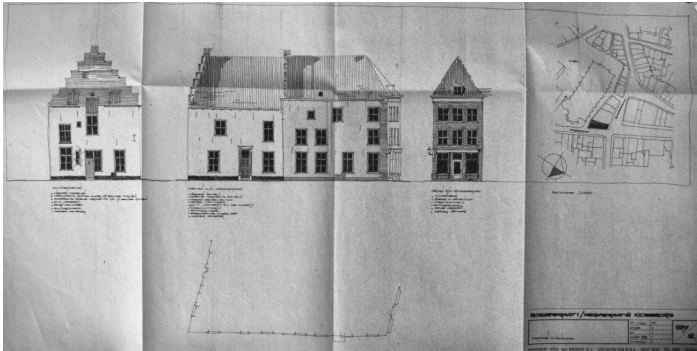
Afbeelding 5 van 13

Plattegrond van de begane grond behorend bij de opmeting van het huis door Gemeente Werken Doesburg uit 1976. (Streekarchivariaat De Liemers en Doesburg)

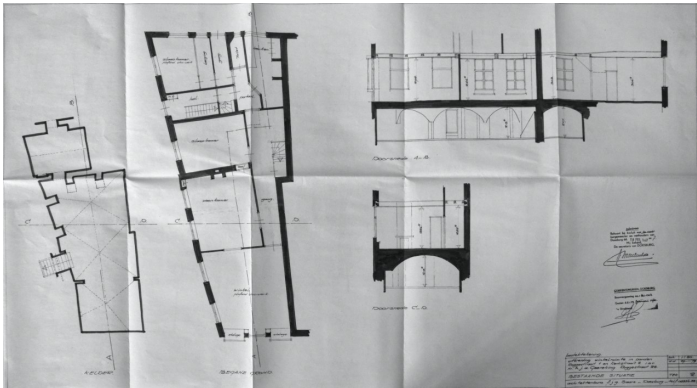
Afbeelding 6 van 13

Opmeting van de gevels door architectenbureau Heineman Vos ten Broeke uit Velp uit 1979.
(Streekarchivariaat De Liemers en Doesburg)

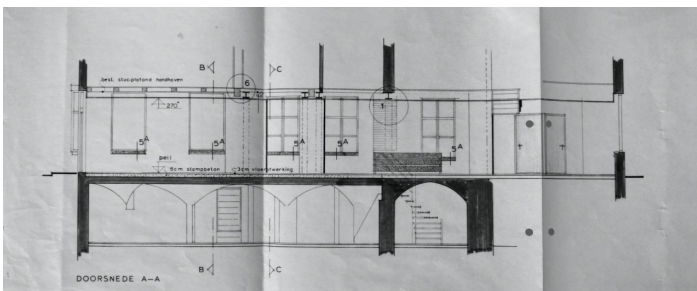
Afbeelding 7 van 13

Restauratieplan van de gevels door architectenbureau Heineman Vos ten Broeke uit Velp uit 1979.
(Streekarchivariaat De Liemers en Doesburg)

Afbeelding 8 van 13

Bestaande toestand uit 1980 van de begane grond en de kelders. (Streekarchivariaat De Liemers en Doesburg)

Afbeelding 9 van 13

Uitsnede uit de plantekening uit 1980 van de doorsnede over de begane grond en de kelders. (Streekarchivariaat De Liemers en Doesburg)

Afbeelding 10 van 13

Het bovenste deel van de verdiepingstrap werd na 1980 veranderd en vernieuwd.

Afbeelding 11 van 13

Na 1980 werd de zolder toegankelijk gemaakt met een stalen spiltrap met in het verlengde daarvan een rechte steektrap.

Afbeelding 12 van 13

Bij de restauratie van 1980 werden de daksporen van het achterhuis integraal vernieuwd. Onbekend is of eventuele gebinten bewaard bleven.

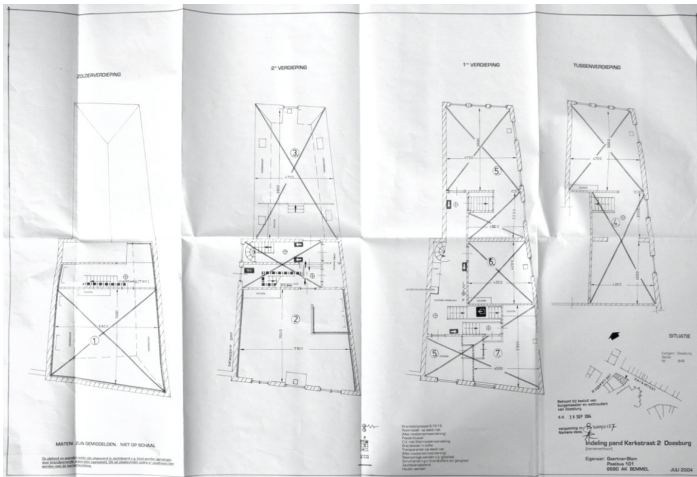

Afbeelding 13 van 13

Overzicht van de begane grond in de richting van de voorgevel.

aanpassingen in 2004

In 2004 is V. Blom de nieuwe eigenaar van Roggestraat 1-Kerkstraat 2 en is er sprake van zeven kamerappartementen in het pand. Op 29 september van dat jaar verlenen B en W een bouwvergunning voor het gedeeltelijk veranderen van deze appartementen. In het dossier bleef geen tekening van de bestaande toestand bewaard en de tekening van de nieuwe toestand is incompleet en niet correct wat betreft de weergave van de indeling. De exacte wijzigingen zijn dus niet bekend, waarschijnlijk gaat het om het samenvoegen van enkele vertrekken. Omdat de door de gemeente gestelde voorwaarde van een tweede vluchtmogelijkheid niet gerealiseerd kan worden stelt de gemeente een gebruiksbeperking voor enkele kamers voor. Voor de toenmalige eigenaar leverde dat bezwaar op. In overleg met de brandweer werd daarom besloten tot aanvullende maatregelen als brandwerende afwerkingen, signalering, doormelding, brandladders en blusmiddelen.

Afbeelding 1 van 1

Tekening behorend bij de bouwaanvraag uit 2004. De situatie is niet conform weergegeven en ook de looprichting van de trappen is consequent verkeerd getekend. Uit de stukken valt niet op te maken welke veranderingen destijds doorgevoerd werden. (Streekarchivariaat De Liemers en Doesburg)

Waardering

samenvatting

Van het onderzochte huis dateert het voorhuis aan de Roggestraat waarschijnlijk uit de vijftiende of zestiende eeuw. In de tweede helft van de zestiende eeuw werd een achterhuis aangebouwd met aan de Markt een trapgevel, afgedekt met ezelsruggen. In deze periode werd op de zolder van het voorhuis een tussenverdieping gerealiseerd.

In de achttiende eeuw werd het voorhuis ingrijpend verbouwd. Door het aanbrengen van extra vloeren werden er twee extra verdiepingen gecreëerd. De laat middeleeuwse voorgevel werd gesloopt en vervangen door een moderne lijstgevel met schuifvensters.

Vanaf het eind van de achttiende eeuw was op de begane grond van het huis een winkel gevestigd. Eerst een kruidenier, daarna een winkel in manufacturen en het grootste deel van de vorige eeuw een sigarenmagazijn en een radiozaak.

In 1980 vond een restauratie van het exterieur plaats. De bovenverdiepingen werden ingericht voor kamerverhuur en de winkel op de begane grond werd vergroot ten koste van de achterliggende woonvertrekken.

waardering

De cultuurhistorisch waardering is onderverdeeld in een aantal deelwaardestellingen en wordt verder gepresenteerd op faserings- en waarderingsplattegronden. Deze tekeningen zijn via de *downloads* op hoge resolutie te downloaden:

algemene historische waarden en waarden vanuit de gebruikshistorie

- Het huis is van belang als voorbeeld van een laat-middeleeuws huis, gebouwd op een prominente plaats in de stad dat later voorzien werd van een achterhuis.
- Ruim 200 jaar was op de begane grond een winkel gevestigd. De indeling van een deel van het huis verwijst in directe zin naar dit voormalige gebruik, hoewel in materiële zin de waarde van deze inrichting als indifferent gekwalificeerd moet worden.

ensemblewaarden en stedenbouwkundige waarden

- Het huis is van belang vanwege de bijdrage aan de ruimtelijke ontwikkeling van de verkaveling van het bouwblok tussen de Roggestraat en de Markt. Het huis vormt met de voor-, achter- en zijgevel en de rechter bouwmuur onderdeel van de historische percellering en rooilijn die in de late middeleeuwen vastgelegd werd.
- Het huis is verder van belang vanwege het volume en de hoofdvorm en de historisch-ruimtelijke relatie van het voor- en het achterhuis met het stadsbeeld ter plaatse.
- Het huis is van belang vanwege de prominente bijdrage aan het aanzien van de Roggestraat, Kerkstraat en Markt.

architectuurhistorische waarden

- Het huis is van belang vanwege herkenbaarheid en de esthetische kwaliteit van het ontwerp dat wat betreft het achterhuis representatief is voor de periode rond 1600 en waarvan de voorgevel een positieve bijdrage levert aan de achttiende en negentiende gevelwand ter plaatse. De betekenis van de zeldzame en relatief vroege winkelpui moet in dit verband specifiek genoemd worden.

bouwhistorische waarden

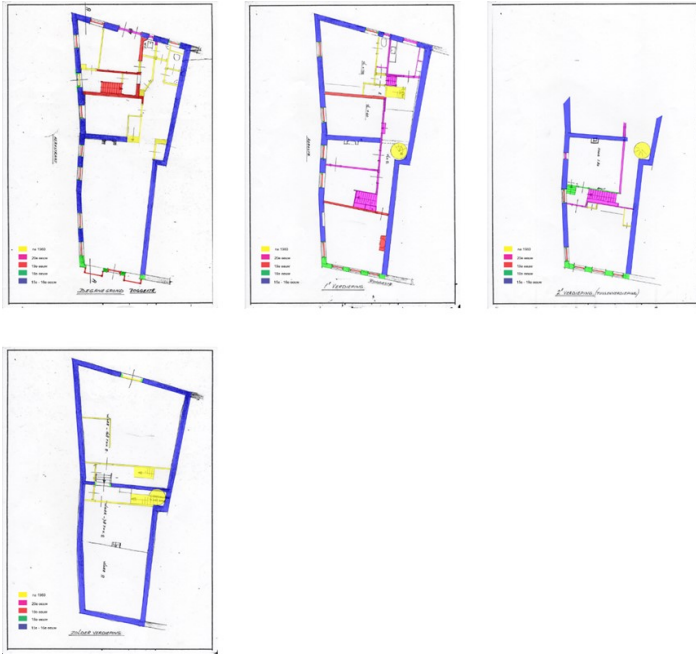
- Het huis is van belang vanwege de afleesbaarheid van de bouwgeschiedenis, met name het

duidelijke onderscheid tussen het voor- en het achterhuis.

- De hoogste bouwhistorische waarde betreft het casco van het huis, bestaande uit de bakstenen bouwmuren en gevels, de kelders en de keldergewelven, de bewaard gebleven historische balklagen en de bewaard gebleven historische onderdelen van de kapconstructies. Van het interieur zijn van belang de voormalige zoldertrap, de deur daarnaast en de houten scheidingswand op de tussenverdieping die oorspronkelijk deze ruimte afsloot. De delen van de huidige indeling en afwerking die na 1980 tot stand kwamen hebben een indifferente waarde.

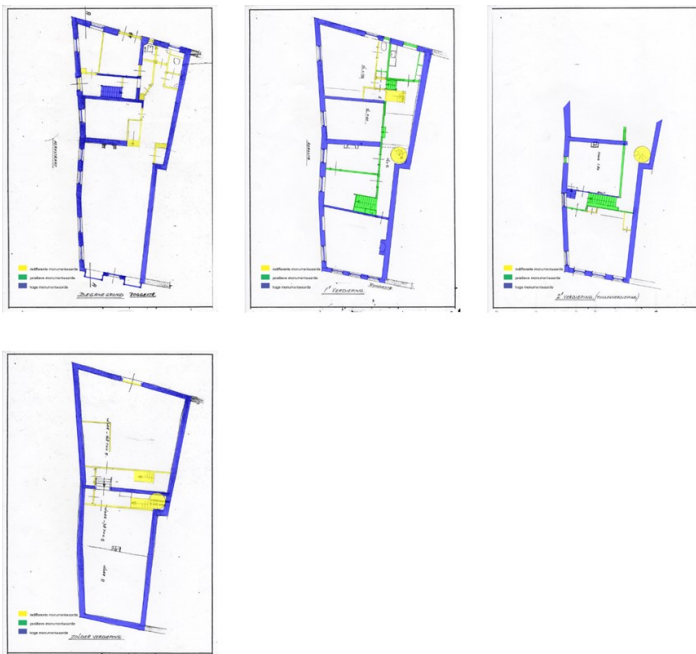
aanbeveling

Omdat het onderzoek van met name de vloeren zeker nog geen compleet historisch beeld heeft opgeleverd, is het aan te bevelen om bij nieuwe bouwkundige ingrepen eerst te onderzoeken of hierbij geen historische bouws substantie en/of belangrijke bouwsporen betrokken zijn. Dit kan door voorafgaand aan de werkzaamheden op specifieke plekken voldoende kijkgaten in plafonds en of vloeren te maken of door afwerkingen gecontroleerd te verwijderen.

Afbeelding 1 van 2

Faseringsplattegronden, getekend op een ondergrond gebaseerd op de opmeting van het huis in 1976, schetsmatig aangevuld met latere veranderingen. Voor een weergave op een hogere resolutie, zie 'Downloads'.

Afbeelding 2 van 2

Waarderingsplattegronden, getekend op een ondergrond gebaseerd op de opmeting van het huis in 1976, schetsmatig aangevuld met latere veranderingen. Voor een weergave op een hogere resolutie, zie 'Downloads'.

Downloads

Bijlagen

Klik hieronder op de titel van een PDF of afbeelding om deze te bekijken/downloaden.

- [opmeting-gemeentewerken-doesburg-1976.pdf](#)
- [opmeting plattegronden 1976 geactualiseerd](#)
- [opmeting doorsnede en kelder 1976 geactualiseerd](#)
- [faseringsplattegronden](#)
- [waarderingsplattegronden](#)

Colofon

Roggestraat 1 - Kerkstraat 2 in Doesburg

bouwhistorische verkenning
ARCX-rapport 0998

©ARCX monumentenzorg en cultuurhistorie, 15 juni 2022

Onderzoek

ARCX, monumentenzorg en cultuurhistorie
Bergstraat 41
6981DB Doesburg
www.arcx.nl
+31(0)313 650190

Opdrachtgever

Siebbeles Vastgoed

Onderzoek, veldwerk, foto's en rapportage

Peter Boer

ARCX aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.